

‘Betere ondersteuning van ouders kan kindermishandeling voorkomen’

Hoe verklaar je waarom sommige ouders hun kinderen mishandelen? Op die vraag zoekt hoogleraar Lenneke Alink, samen met haar onderzoeksteam, een antwoord. En dát antwoord moet vervolgens bijdragen aan betere hulp voor ouders en hun kinderen, waardoor we kindermishandeling kunnen stoppen en voorkomen.

Eerst even over dat woord: kindermishandeling. Niet erg gelukkig gekozen, vindt Alink. ‘Het geeft bij sommigen de connotatie dat ouders hun kind moedwillig iets aandoen’, zegt ze, ‘terwijl dat in heel veel gevallen niet zo is. Ouders die hun kind schade toebrengen, kampen vaak zelf met moeilijkheden waardoor de opvoeding niet lukt. Als maatschappij zijn we verplicht om deze ouders én hun kinderen te helpen.’

Mensen vragen de hoogleraar vaak waarom ze zo betrokken is bij dit onderwerp, maar een persoonlijk ervaringsverhaal zit er niet achter, vertelt ze. Alink deed haar promotieonderzoek naar de ontwikkeling van agressie bij jongeren en vertrok daarna naar Amerika. Daar ontmoette ze Dante Cicchetti, een wetenschapper die gespecialiseerd is in ontwikkelingspsychopathologie. Een van zijn belangrijkste onderzoeksthema's is kindermishandeling. Alink: ‘Het was daar in Amerika dat ik zag dat er nog veel kennis op het gebied van kindermishandeling ontbreekt. Dat is uiteindelijk de motor geweest voor mijn werk hier in Nederland.’

De waarom-puzzel

Daar waar veel onderzoek is gedaan naar de risicofactoren van kindermishandeling, is er nog nauwelijks onderzoek gedaan naar

het waarom ervan. ‘We weten best goed welke ouders een verhoogd risico lopen om hun kind te mishandelen’, zegt Alink. ‘Denk aan: zeer laag opgeleide ouders, ouders met schuldenproblematiek en ouders die zelf in hun jeugd zijn mishandeld. Maar deze factoren zijn niet deterministisch. De meeste ouders met deze kenmerken doen het prima in de opvoeding. Voor mij is de vraag wáárom sommige ouders overgaan tot mishandeling van hun kinderen veel relevanter. Wat gebeurt er bij die ouders dat maakt dat het opvoeden niet lukt? Wat zit die ouder in de weg? Wat gebeurt er in hun brein? Naar die antwoorden zijn we nu op zoek.’

‘Wat gebeurt er bij die ouders dat maakt dat het opvoeden niet lukt? Wat zit die ouder in de weg? Wat gebeurt er in hun brein?’

Het onderzoek van Alink en haar team is ingericht met diverse deelonderzoeken. Zo is er een lab-onderzoek waarbij onder andere stressreacties in kaart worden gebracht. Alink:

‘We laten deelnemers een taak uitvoeren waarbij we ze flink in de stress brengen. Dan moeten ze voor een babysimulator zorgen, een levensechte pop die zich gedraagt als een echte baby en dus ook flink kan huilen. We meten dan bijvoorbeeld in hoeverre stress de empathie beïnvloedt in zo'n situatie.’ Daarnaast onderzoekt Alink ouders die zelf in hun jeugd en hun volwassen leven slachtoffer zijn geweest van geweld. Dit doet ze onder andere in de vrouwenopvang. ‘Onderzoek wijst uit dat ouders die zelf geweld in hun jeugd hebben meegemaakt minder ontvankelijk zijn voor behandeling’, vertelt Alink. ‘Er is dus blijkbaar meer nodig om deze ouders te kunnen helpen, bijvoorbeeld in het verbeteren van de relatie met hun kind. Bij de vrouwen in de opvang onderzoeken we of therapie gericht op de ouder-kindrelatie en traumatherapie voor de ouder zelf effect hebben op de manier waarop zij hun eigen kinderen opvoeden.’ Hoe het precies komt dat deze ouders minder ontvankelijk zijn voor therapie is nog niet duidelijk. Alink: ‘Daar is verder onderzoek naar nodig. Gaandeweg proberen we steeds een klein stukje van de puzzel van het waarom van kindermishandeling te leggen.’

Interpretatie van gedrag

Een klein deel van de puzzel is al gelegd. Een van de mechanismen van kindermishandeling die Lenneke en haar team inmiddels kunnen

verklaren is de interpretatie van het gedrag van het kind door de ouders. Alink: ‘Ons onderzoek en dat van anderen heeft aangetoond dat ouders die hardhandig naar hun kinderen zijn, het gedrag van hun kinderen vaak op een negatieve manier interpreteren. Neem het voorbeeld van een driejarige die een volle beker melk laat vallen. Je kunt als ouder denken: tja, die beker zat ook wel erg vol. Maar je kunt ook denken: dat rotkind zit me ook altijd dwars! Ouders die dat laatste denken, gaan eerder over tot hardhandig gedrag.’

‘Ouders die stress ervaren interpreteren het gedrag van hun kinderen eerder negatief.’

Het gaat trouwens om heel directe, snelle interpretaties van dat gedrag, niet iets waar je rustig voor gaat zitten om over na te denken.’ Stress is een risicofactor, weet Alink. ‘Ouders die stress ervaren interpreteren het gedrag van hun kinderen eerder negatief.’ De rol van stress lijkt trouwens complex. Zo blijkt uit onderzoek van Alink en collega's dat er bij mishandeling niet alleen sprake kan zijn van verhoogde stress bij ouders, maar ook van onderreactiviteit. ‘Het kan zijn dat die onderreactiviteit met name verwaarlozende ouders kenmerkt’, zegt Alink. ‘Dit zou

kunnen betekenen dat de prikkel tot actie bij hen ontbreekt, een kind dat huilt wordt dan niet getroost. Of dit inderdaad zo is moet nog verder worden onderzocht.'

Hulp op maat

We zijn er dus nog niet. 'Nee', zegt Alink. 'Er valt nog veel te onderzoeken. Ook willen we bijvoorbeeld nog antwoord op de vraag of er voor verschillende vormen van kindermishandeling (zoals fysieke mishandeling, verwaarlozing en seksueel misbruik) verschillende verklaringen zijn. Uiteindelijk moeten we in staat zijn om de processen rondom kindermishandeling te verklaren om van daaruit passende diagnostiek en behandeling te ontwikkelen. De hulpverlening van nu is vaak generalistisch ingestoken, maar daarvan weten we uit onderzoek dat dat over het algemeen onvoldoende werkt. Hopelijk kunnen we met onze onderzoeksresultaten in de toekomst meer inspelen op de specifieke processen die kunnen verklaren dat kindermishandeling plaatsvindt. En dat betekent maatwerk. Wat werkt voor deze ouder? Waar zit zijn of haar probleem? Welke patronen zien we en hoe kunnen we daar met hulp op aansluiten? Zodra we dat inzichtelijk hebben, kunnen we deze ouders beter helpen in het opvoeden van hun kinderen. En ik ben er van overtuigd dat er dan minder kinderen slachtoffer worden van kindermishandeling.'

Het Landelijk Expertise Centrum Kindermishandeling (LECK) is voor artsen 24/7 beschikbaar voor advies en duiding van medische bevindingen bij (een vermoeden van) kindermishandeling. Bel 0900 - 44 45 444

Lenneke Alink | Hoogleraar pedagogiek aan de Universiteit Leiden

Lenneke Alink is hoogleraar pedagogiek aan de Universiteit Leiden en specialist op het gebied van kindermishandeling. Ze doet onderzoek naar het waarom van kindermishandeling. De resultaten hiervan worden de komende jaren verwacht.

LEESTIPS

- [Child Maltreatment and Victimization](#)
- [Nationale prevalentiestudie kindermishandeling](#)
- [Child Abuse & Neglect](#)

BESCHERMDE FACTOR

Een belangrijke beschermende factor voor kindermishandeling – voor zowel de ouder als het kind – is het kunnen aangaan van een veilige relatie met iemand. 'Maar tegelijkertijd weten we dat slachtoffers van kindermishandeling juist moeite hebben met het aangaan van sociale contacten', vertelt Alink. 'Ook nog op latere leeftijd. Hoe dat komt? Als je als kind bent mishandeld door je eigen ouders, heb je op basis daarvan een soort mal in je hoofd over hoe relaties met anderen eruit zien en interpreteer je het gedrag van anderen eerder negatief dan positief. Ook kan het zijn dat slachtoffers van mishandeling minder gevoelig voor beloning zijn, en dus minder gevoelig voor complimenten. Willen we deze ouders en hun kinderen helpen, dan is één van de dingen die we kunnen doen ze helpen bij het aangaan van gezonde relaties en het zorgen voor vertrouwen. Voor artsen is het dus belangrijk te blijven investeren in de relatie met kinderen en ouders, zodat ze hulp durven vragen als dat nodig is. Ga naast de ouder staan en toon begrip voor de situatie waarin ze zitten. Wees een luisterend oor en probeer niet te beschuldigen.'

TIPS VAN LENNEKE ALINK

- Besef dat kindermishandeling in de meeste gevallen geen opzet is, maar een proces waar andere problematiek achter schuilt.
- Investeer in de relatie met ouders, zodat ze hulp durven vragen als dat nodig is. Ga naast de ouder staan en toon begrip voor hun situatie.
- Wees nooit beschuldigend bij een vermoeden van kindermishandeling, ook niet naar de ouders toe. Je verliest hiermee het contact. Beschuldigen is bovendien onterecht: de meeste ouders mishandelen hun kinderen niet moedwillig.
- Luister naar de verhalen van je patiënten. Een luisterend oor kan heel veel verschil maken – ook voor kinderen.
- Probeer de breedte van kindermishandeling te zien. Kijk dus niet alleen naar zichtbaar letsel, maar bijvoorbeeld ook naar de fysieke en emotionele ontwikkeling van een kind. Verbind niet direct conclusies aan zorgen maar ga in gesprek met de ouders.
- Kijk bij een vermoeden van kindermishandeling niet weg, maar kom in actie. Zie hiervoor ook de [Meldcode](#). Schakel eventueel een expert van bijvoorbeeld het LECK in. Het LECK is 24/7 bereikbaar via 0900 - 4445444.